

Nr 226

Av herr Söderquist m. fl., om inrättande av en befattning som
landsantikvarie i Stockholms län.

(Lika lydande med motion nr 311 i Andra kammaren)

I landsantikvarieutredningens år 1954 avgivna betänkande (SOU 1954:26) förordades uttryckligen, att Stockholms län, som för närvarande saknar landsantikvarie, i sin helhet skulle bilda eget landsantikvariedistrikt. — I utlåtande den 2 december 1954 över detta betänkande underströk länsstyrelsen angelägenheten av att länet utan tidsutdräkt — i likhet med andra län — erhöle egen landsantikvarie. I samband därmed framhöll länsstyrelsen, att det även funnes ett stort intresse härför inom länet.

I propositionen nr 68/1955 förklarade emellertid departementschefen, att han ej för det dåvarande ansåg sig böra förorda inrättande av något särskilt av Stockholms län bestående landsantikvariedistrikt. — Statsutskottet uttalade i viss motsats härtill vid behandlingen av propositionen i utlåtande nr 74 att »vidkommande frågan om bildande av ett landsantikvariedistrikt för Stockholms län torde det böra ankomma på vederbörande lokala intressen att taga initiativ i ärendet». Uttalandet godkändes sedermera av riksdagen.

I anslutning till detta uttalande av riksdagen beslöt sedermera Stockholms läns landsting den 7 oktober 1955 enhälligt att *dels* i princip svara för den del av kostnaderna för avlönande av en landsantikvarie i länet även som för biträdes hjälp, lokalkostnader och övriga expenser som icke täckes av statsmedel, *dels* utse tre representanter i ett Stockholms läns kulturminnesråd, vilket skulle få till uppgift att vara huvudman för landsantikvarien. Rådet skulle i övrigt bestå av en representant för länsstyrelsen samt en representant för en var av Upplands fornminnesförening, Södermanlands hembygdsförbund samt Samfundet S:t Erik. Landshövdingen skulle ingå i rådet som dess självskrivne ordförande. Under hänvisning till landstingets beslut hemställde förvaltningsutskottet om inrättande av en landsantikvarietjänst i Stockholms län från och med den 1 juli 1956. Framställningen tillstyrktes av såväl länsstyrelsen som riksantikvarieämbetet. — I sitt yttrande över landstingets framställning uttalade länsstyrelsen bland annat att landstingets åtagande i fråga om landsantikvarietjänsten icke föranlett någon minskning av de hittills utgående landstingsbidragen till de båda redan befintliga kulturminnesvårdande organisationerna Upplands fornminnesförening och Södermanlands hembygdsförbund.

I statsverkspropositionen år 1956, bil. 10, sid. 93, uttalade emellertid departementschefen — under erinran om att frågan om inrättande av ett särskilt av Stockholms län bestående landsantikvariedistrikt prövades året förut och att något förslag då ej ansågs böra föreläggas riksdagen om inrättande av ett dylikt distrikt — att han på grund härav ansåg sig icke böra tillstyrka landstingets framställning i ämnet. I två likalydande motioner — nr 93 i första kammaren och nr 95 i andra kammaren — hemställdes, att riksdagen måtte — under uttalande av att en landsantikvarietjänst borde inrättas i Stockholms län från och med den 1 juli 1956 — anvisa härför erforderliga medel för budgetåret 1956/57. I motionerna anfördes bl. a. att departementschefen syntes ha förbisett vad den anslagsbeviljande myndigheten i ämnet uttalat. Skälig hänsyn syntes ej heller ha tagits till en stark och välgrundad folkopinion inom länet. Inrättandet av en landsantikvarietjänst i Stockholms län vore — särskilt med hänsyn till de möjligheter man därigenom vunne att bereda ökat stöd åt de många livaktiga fornminnesföreningarna i länet — en angelägenhet av betydande vikt och stort allmänt intresse. Statsutskottet gjorde vid frågans behandling följande uttalande (utlåtande nr 50):

Med anledning av de nu motionsvis framställda yrkandena vill utskottet understryka den principiella ståndpunkt utskottet redan i fjol intagit till landsantikvarieorganisationens framtida utformning, innebärande, bland annat, att landsantikvariedistrikt i regel borde sammanfalla med län, och Stockholms län följaktligen vid lämplig tidpunkt bilda eget landsantikvariedistrikt och erhålla egen landsantikvarie. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på detta spørsmål och framlägger förslag i ämnet, så snart Kungl. Maj:t finner att organisatoriska och andra förutsättningar föreligga för genomförande av en dylik anordning.

Uttalandet godkändes av riksdagen.

I samband med sina anslagsäskanden för budgetåret 1957/58 anförde Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien såsom ytterligare skäl för att en landsantikvarietjänst i Stockholms län snarast bör komma till stånd, bland annat följande:

Stockholms stadsmuseum har meddelat, att museet efter den 1 juli 1956 icke vidare kan åtaga sig arkeologiska undersökningar i fältet för riksantikvarieämbetet inom de delar av Stor-Stockholm, som icke tillhöra Stockholms stads område med tillhörande lantegendomar, för vilka områden stadsmuseet dittills svarat. Detta innebär, att ämbetets redan förut alltför knappt tillmätta tjänstemannastab måste utföra dylika undersökningar bland annat i socknarna Salem, Botkyrka, Huddinge, Österhaninge, Tyresö, Ekerö, Munsö, Skå, Sånge, Färentuna, Danderyd, Järfälla, Solna, Sollen-tuna, Täby, Östra Ryd, Boo, Gustavsberg och Ingarö. Landsantikvarierna i Uppsala och Nyköping kunna icke medhinna dessa områden, vilka även torde ligga alltför avlägset från landsantikvariernas respektive stationeringsorter. Genom den utomordentligt stora fornlämningstätheten och den liv-

liga planerings- och byggnadsverksamheten av olika slag i dessa socknar blir fornvårdsarbetet där mycket betungande för ämbetet, som knappast torde kunna medhinna att med önskvärd snabbhet handlägga dessa ärenden, vilket kommer att medföra besvärande dröjsmål för företag och allmänhet.

I två likalydande motioner vid 1960 års riksdag — nr 99 i första kammaren och nr 134 i andra kammaren — framlades ånyo förslag om inrättande av denna landsantikvarietjänst. Förslaget vann icke riksdagens bifall. Statsutskottet anförde emellertid (utlåtande nr 40, punkten 47):

Utskottet tillstyrker att förevarande anslag för nästa budgetår i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag upptages med ett belopp av 603 700 kronor och finner sig alltså icke böra biträda det i motionerna I:99 och II:134 framställda yrkandet. Med anledning av motionerna vill utskottet emellertid framhålla följande. Enligt kungörelse angående statsbidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen (SFS 1955:317) skall landsantikvarie till verksamhetsområde hava visst län. Efter särskilt tillstånd av Kungl. Maj:t må dock verksamhetsområdet omfatta mer än ett län eller utgöra del av län. Utskottet får erinra därom, att utskottet tidigare och senast vid 1956 års riksdag (utl. nr 50) intagit den principiella ståndpunkten till landsantikvarieorganisationens framtida utformning att landsantikvariedistrikt i regel borde sammanfalla med län. Följaktligen borde Stockholms län vid lämplig tidpunkt bilda eget landsantikvariedistrikt och erhålla egen landsantikvarie. Utskottet, som vidhåller denna uppfattning, förutsätter, att Kungl. Maj:t alltjämt har sin uppmärksamhet riktad på det i de föreliggande motionerna berörda spörsmålet och för riksdagen framlägger förslag i ämnet, så snart ekonomiska och andra förutsättningar befinnas föreligga för genomförande av den åsyftade anordningen.

I anslagsäskandena för budgetåret 1961/62 anför Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien att den i sina åren 1956—1959 avlåtna anslagsäskanden beräknat medel till en landsantikvarietjänst i Stockholms län, men att akademiens framställningar i denna del icke vunnit Kungl. Maj:ts bifall samt hemställde på anförda motiveringar, att medel måtte för budgetåret 1961/62 beräknas »jämväl för en landsantikvarietjänst i Stockholms län».

Under höstriksdagen 1960 var frågan föremål för interpellation.

Utvecklingen har nu fortskridit så långt att inrättandet av den ifrågasvarande landsantikvarietjänsten för Stockholms län icke längre bör undanskjutas. Detta är för övrigt icke endast ett länsintresse. Det är, som framhölls i motionerna vid 1960 års riksdag, en angelägenhet för hela landets kulturminnesvård. Såsom en första åtgärd för att förverkliga det förslag, som — enligt vad som framgår av det förut refererade — sedan länge varit ett starkt önskemål har vederbörande intressenter nu utsett ledamöter i Stockholms läns kulturminnesråd, trots att frågan om landsantikvarietjänsten ännu icke lösts.

Med stöd av det anförda hemställes,

att riksdagen måtte — under uttalande att en landsan-

tikvarietjänst bör inrättas i Stockholms län från den 1 juli 1961 — anvisa härför erforderliga medel för budgetåret 1961/62.

Stockholm den 25 januari 1961

Martin Söderquist

E. Birke

Erik Jansson
